

1. Zeg maar na...!

Zeg maar na...! bestaat uit drie onderdelen:

- deze handleiding voor leerkrachten die lesgeven aan anderstalige leerlingen (nieuwkomers) in het primair onderwijs;
- het werkboekje Zeg maar na...!;
- bijbehorende cd voor de anderstalige leerling.

1.1 Doelgroep

Leerkrachten anderstaligen

Deze uitgave is allereerst gericht op leerkrachten primair onderwijs in opvangklassen voor anderstalige kinderen, de zogenoemde *neveninstromers*. Het is eventueel ook te gebruiken door leerkrachten in het primair onderwijs die lesgeven aan anderstalige kinderen, de zogeheten *onderinstromers*.

Zeg maar na...! is ook te gebruiken door docenten in andere vormen van onderwijs, zoals in internationale schakelklassen of volwasseneneducatie.

Anderstaligen

Het werkboekje *Zeg maar na...!* met cd is te gebruiken:

- voor anderstalige kinderen, de zogenoemde *neveninstromers*, in de leeftijd van zes en hoger, mits ze kunnen lezen in het Nederlands;
- voor anderstalige kinderen in het reguliere onderwijs in groep drie en eventueel groep vier, als onderdeel van het klank- en leesonderwijs;
- voor jonge anderstalige kinderen die nog niet kunnen lezen, zowel in het opvangonderwijs als in het reguliere onderwijs, maar dan altijd onder begeleiding;
- voor anderstalige jongeren en volwassenen in het voortgezet onderwijs en in de volwasseneneducatie.

1.2 Doelen

Met deze uitgave beogen we het volgende:

- We ondersteunen de leerkracht bij het geven van uitspraaklessen aan anderstalige kinderen. Het onderhavige materiaal is zelfstandig door de leerling te gebruiken nadat de leerkracht een klank heeft geïntroduceerd en auditieve discriminatieoefeningen heeft gegeven.¹
- We geven de leerling houvast bij het verstaan en uitspreken van woorden uit Horen, Zien en Schrijven door steeds één klank of een klankenreeks met woorden aan te bieden.
- We ondersteunen de leerling bij het leren lezen van de woorden doordat de schrijfwijze van het woord bij de afbeelding staat. Bij een afwijkende spelling hebben we de uitspraak tussen / / opgenomen. Op deze wijze geven we de leerling inzicht in de relatie tussen klank en letter.
- We ondersteunen de leerling ook door apart woorden met de uitspraak van verschillende leesletters te geven.
- Bovendien geven we de uitspraak van enkele leenwoorden die in het materiaal van Horen, Zien en Schrijven staan.

¹Zie voor de invulling van het klankonderwijs: *Van horen en zeggen, Zien is Snappen en Mondeling Nederlands*.

2. Inhoud van Zeg maar na...!

In *Zeg maar na...!* staan per klank negen afbeeldingen met bijbehorende schrijfwijzen van woorden die afkomstig zijn uit de boekjes van Horen Zien en Schrijven. De negen woorden zijn:

- klankzuivere woorden van het type medeklinker–klinker–medeklinker (= M–K–M);
- woorden met medeklinkercombinaties aan het begin en aan het eind van het woord: M–M–K–M–M;
- woorden die eindigen op +/r/ en +/l/ (zogenoeten allofonen van het Nederlands). Deze laatste zorgen voor enige klankverkleuring.

Bij sommige klanken (/eu/ en /au/) zijn nieuwe tekeningen gemaakt omdat er te weinig afbeeldingen waren.

Het uitgangspunt van *Zeg maar na...!* is de relatie tussen klank en letter. De klanken geven we weer tussen // en met symbolen die al voorbereiden op het leren lezen.

Allereerst volgen de **klankers** van het Nederlands:

/aa/, /oe/, /ie/, /oo/, /uu/, /ee/, /a/, /i/, /u/, /e/, /o/, /eu/, /au/, /ei/ en /ə/ of kleine /e/. Dit is tevens de volgorde uit de klanklessen van Van Horen en Zeggen.

• Let op:

- /ə/ (= sjwa) is het symbool voor de klank de stomme e, de /e/ van de. Sommigen prefereren een kleine /e/ als symbool. Daarom hebben we twee dezelfde bladzijden opgenomen met deze twee symbolen. Het is aan de leerkracht om een keuze te maken. Bij woorden die een expliciete uitspraak behoeven, staan beide weergaven. Ook hier dient de leerkracht te kiezen.⁴
- Het symbool voor de klinker in hout en pauw is /au/. Dit is een tweeklank⁵ en bestaat uit het samen uitspreken van de klanken /a/+ /oe/.⁶
- Het symbool voor de klinker in ei en ijs is /ei/. Dit is ook een tweeklank en bestaat uit het samengaan van de klanken /e/ en /ie/.⁷
- Het symbool voor de klinker in huis is /ui/. Dit is ook een tweeklank en is een samengaan van de klank /u/ en /uu/.⁸

⁴ Zie Zien is Snappen voor afbeeldingen van de klanksymbolen.

⁵ Bij een tweeklank verandert de mondstand; bij een eenklank blijft de mondstand gelijk.

⁶ In Zien is Snappen is het symbool /ou/ gekozen; /au/ doet meer recht aan de uitspraak, namelijk het samengaan van de klank /a/ + /oe/; /ou/ bereidt meer voor op het lezen.

⁷ In Zien is Snappen is het symbool /ij/ gekozen; /ei/ doet meer recht aan de uitspraak, namelijk /e/+ /ie/; /ij/ bereidt meer voor op het lezen.

⁸ In Heemskerck en Zonneveld (2000) wordt de /ui/-tweeklank weergegeven als het samengaan van het leenfoneem /œ/ uit fauteuil en /uu/.

Dan volgen de **medeklinkers** in reeksen van twee of drie:

/p/-/t/-/k/, /b/-/d/, /m/-/n/-/ŋ/, /f/-/s/-/g/, /v/-/z/, /l/-/r/, en /w/, /j/ en /h/. Dit is de volgorde uit *Zien is Snappen*.

• **Let op:**

- Het symbool voor de klank in bang is /ŋ/.
- Sommige woorden bestaan uit twee klankgrepen. Dan is in vet de klemtoon aangegeven: juni = /**juu**+nie/.

Hierna volgt **een bladzijde** met alleen woorden met de zogenoemde semi-tweeklanken:

- woorden met /aa+j/ die je schrijft als aai
- woorden met /oe+j/ die je schrijft als oei
- woorden met /oo+j/ die je schrijft als ooi
- woorden met /ee+w/ die je schrijft als eeuw
- woorden met /ie+w/ die je schrijft als ieuw
- woorden met /uu+w/ die je schrijft als uw

Deze bladzijde bevat niet alleen woorden uit Horen, Zien en Schrijven.

Daarna volgt een bladzijde met **leeswoorden** die een afwijkende schrijfwijze hebben, zoals:

- woorden die eindigen op een /t/ terwijl je deze schrijft met een d.
- woorden die eindigen op een /p/ terwijl je deze schrijft met een b
- woorden met een /g/ die je schrijft met ch⁹
- woorden met een /s/ of /k/ die je schrijft met een c
- woorden met klankcombinatie /ŋk/ die je schrijft als nk

Deze bladzijde bevat niet alleen woorden uit Horen, Zien en Schrijven.

Vervolgens is er een bladzijde met afbeeldingen uit Horen, Zien en Schrijven van **leenwoorden**: woorden die ontleend zijn aan het Engels of Frans. De uitspraak is afwijkend van de schrijfwijze.

Tot slot volgen er:

- een bladzijde met de **symbolen** voor de klanken en de letters: de /aa/ klank schrijf je in eerste instantie met twee letters: *maan*, later met één letter a: *manen*. Wanneer de leerlingen al iets gevorderd zijn, kunnen de plaatjes/klanken op een woordmuur of in een schrift worden aangevuld met nieuwe woorden met dezelfde klank: a-*pen*, etc.
- drie **evaluatiebladen**. De leerkracht kan deze invullen nadat de leerling geoefend heeft en ook wanneer de leerling naar een andere school gaat. In het inhoudsoverzicht van *Zeg maar na...!* staat wanneer de evaluatie plaatsvindt. De leerkracht print de evaluatiebladen uit vanaf de leerkracht-cd, noteert er de score op en laat deze evaluaties in de ordner van de leerling bewaren.
- **evaluatieblad bij de Luisterwerkbladen**: Vanaf HZS-werkboekje 9 t/m 16 zijn luisterwerkbladen opgenomen. De leerling noteert bij de vier oefeningen (Gatentekst, Foetsie, Slangentekst en Do-re-mi) onderaan de bladzijde hoeveel keer hij de leesles heeft beluisterd alvorens de genoemde oefeningen te maken.

⁹ Het onderscheid stemhebbende en stemloze /g/ bestaat bijna niet meer in het Nederlands. Daarom is gekozen voor één symbool: /g/